

Täysistunto

Keskiviikko 15.6.2016 klo 13.59—21.01

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi perhehoitolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 86/2016 vp
Valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Paula Risikko: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 10/2016 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä.

Keskustelu

15.52 **Tuula Haatainen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi perhehoitolakia. Perhehoitoa pyritään lisäämään kehittämällä perhehoitojärjestelmän ehtoja ja kannustimia. Esityksessä ehdotetaan nostettavaksi perhehoitajien vähimmäishoitopalkkio 775 euroon hoidettavaa henkilöä kohti. Perhehoitajan oikeutta vapaaseen lisätään vähintään 1 arkipäivästä 2 vuorokautteen sellaista kalenterikuukautta kohti, jolloin hän on toiminut toimeksiantosopimuksen perusteella vähintään 14 vuorokautta perhehoitajana.

Valiokunta toteaa, että hoitopalkkioiden nostaminen, palvelu- ja tukitoimien vahvistaminen sekä vapaiden lisääminen ovat omiaan lisäämään perhehoitoa ja tukemaan perhehoitajien jaksamista. Esityksen mukaan kunnan tuleekin järjestää päätoimiselle toimeksiantosuhteiselle hoitajalle mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen joka toinen vuosi ja muille toimeksiantosuhteisille perhehoitajille tarvittaessa. Lisäksi kunnan on tarvittaessa järjestettävä perhehoitajalle hänen hyvinvointiaan tukevia sosiaalihuoltolain mukaisia palveluja. Valiokunta pitää säännöllisten hyvinvointi- ja terveystarkastusten järjestämistä perusteltuna, jotta mahdollisiin perhehoitajan hyvinvointia tai perhehoidon sijoitusta koskeviin riskitekijöihin voidaan puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.

Arvoisa puhemies! Esityksen perustelujen mukaan päätoimisten perhehoitajien toimintaedellytyksiä parannetaan myös siten, että hoidettavien enimmäismäärä nostetaan kuuteen, mikä nykytilannetta paremmin mahdollistaisi molempien vanhempien toimimisen päätoimisena perhehoitajana. Perhekodeissa hoidettavien enimmäismäärän korottaminen koskee myös lasten perhehoidon järjestämistä.

YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksen mukaan muun muassa kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen edun ensisijaisuus ilmaistaan myös muun muassa lastensuojelulain keskeisissä periaatteissa ja sijaishuoltopaikan valintaa koskevissa säännöksissä. Hallituksen esitys ei sisällä lapsivaikutusten arviointia. Esityksen vaikutusarvioinnissa olisi ollut tärkeää huomioida sijoit-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

tettujen lasten erityiset tarpeet, jotka syntyvät esimerkiksi lapsen sairaudesta tai vammaisuudesta. Valiokunta toteaa, että vaatimus lapsivaikutusten arvioinnista perustuu edellä mainittuun YK:n lapsen oikeuksien sopimukseen.

Valiokunta korostaa, että perhehoitoon sijoittamisesta päätettäessä tulee perhehoitolain ja muiden asiakkaan asemaan vaikuttavien säännösten perusteella ottaa ensisijaisesti huomioon sijoitettavan henkilön etu. Lapsen ja nuoren sijoittaminen perhehoitoon on lastensuojelun erityisosaamista vaativa prosessi. Kunnan tehtävänä on varmistaa perhekodin kokonaistilanne ja valmiudet hoitaa kaikkia perhekodin lapsia heidän etunsa mukaisesti. Perhehoitajalla ei ole oikeutta tiettyyn määrään hoidettavia, vaan perhehoidon sijoituksista päättää jatkossa kunta. Sijoitusta tehtäessä on syytä ottaa huomioon, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko hän saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman. Valiokunta toteaa, että hoidettavien enimmäismäärän nostamisen mahdollistava lainmuutos ei siis automaattisesti tarkoita jokaisen perhekodin osalta sitä, että hoidettavia olisi enemmän kuin neljä. Hoidettavien määrä on edelleen suhteutettava perhehoitajien lukumäärään, hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

Eduskunta on aiemmin perhehoitolain säätämisen yhteydessä hyväksynyt lausuman, jossa edellytetään hallituksen seuraavan perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin sekä sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen. Valiokunta toteaa, että ehdotettujen perhehoitolain muutosten vaikutuksia on syytä seurata samassa yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Valiokunta pitää tärkeänä perhehoitajien sosiaaliturvan ja lakisäästeiden vapaiden kehittämistä sekä perhehoidon laadun vahvistamista parantamalla perhehoidon tukea hallituksen esityksen mukaisesti.

Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muutettuna. Mietintöön sisältyy yksi vastalause.

15.56 Aila Paloniemi kesk (varsinainen puheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kuten lähetekeskustelussa jo totesin, tänään käsittelyssä oleva omaishoidon ja perhehoidon kehittämiseen tähtäävä kokonaisuus on merkittävin sosiaalihuollon palvelujen uudistus tällä hallituskaudella. Suuruusluokaltaan valtion vuosittainen panostus omaishoidon ja perhehoidon kehittämiseen on mittavampi kuin esimerkiksi edellisellä hallituskaudella koko vanhuspalvelulain toimeenpanoon. Nyt omaishoidon ja perhehoidon kehittämiseen on varattu huomattava lisämääräraha, suurimmillaan lähes 100 miljoonaa euroa vuodessa vuodesta 2018 alkaen.

Iäkkäiden perhehoidon kehittäminen on ollut kehittämiskohteena monessa hallitusohjelmassa viime vuosina. Perhehoito siis halutaan nyt vakiinnuttaa osaksi iäkkäiden palvelujärjestelmää. Useissa kunnissa ja useilla alueilla on laadittu tai ollaan laatimassa iäkkäiden perhehoidon toimintaohjetta. Lisäksi osana kärkihankkeen toimenpiteitä ollaan muodostamassa alueellisia omais- ja perhehoidon keskuksia, jotka vastaisivat esimerkiksi perhehoitajien rekrytoinnista ja valmentamisesta. Kunnat palvelujen järjestäjinä ovat siis tällä hetkellä erittäin hyvässä valmiudessa perhehoidon kehittämisessä.

Arvoisa rouva puhemies! Nyt käsittelyssä olevan lakimuutoksen mukaan toimeksiantosuhteisten perhehoitajien vähimmäispalkkiota korotetaan ja perhehoitajien oikeutta vapaaseen lisätään kahteen vuorokauteen yhden arkipäivän sijasta. Esityksessä perhehoitolakia ehdotetaan muutettavaksi myös siten, että perhekodissa hoidettavien enimmäismäärä voisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

laissa säädetyn edellytyksin olla kuusi. Päätoimisille perhehoitajille tulee tarjota mahdollisuutta hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi ja muille perhehoitajille tarvittaessa.

Omais- ja perhehoitoa kehittämällä yhteiskunta säästää merkittävästi kalliista laitoshoidosta. Lakimuutosten tavoitteena on tukea omaishoitajien ja perhehoitajien jaksamista. Hoidon painopiste voidaan siirtää kotona asumista tukeviin palveluihin vain, jos omais- ja perhehoitajista pidetään riittävästi huolta.

Kotisairaanhoidajien tekemien havaintojen mukaan perhehoidossa olevien ikäihmisten toimintakyky on parantunut jo muutamassa viikossa: Turvattomuus, ahdistus ja masentuneisuus ovat vähentyneet. Säännöllisen arjen perusrhythmin ansiosta lääkityksiä, muun muassa unilääkkeitä, on voitu vähentää. Lääkäri- ja sairaalajaksoit ovat vähentyneet. Perheytyminen, mielekäs arki ja puuhailu kodissa ovat lisänneet kokemusta oman elämän merkityksellisyydestä. Huomion saaminen omalla itsenään on vähentänyt tarvetta huomion saamiseen niin sanotun oirepuheen kautta. Myös omaishoitajien ja heidän läheistensä kokemukset lyhytkestoisesta perhehoidosta ovat olleet hyvin rohkaisevia. "Oli lottovoitto päästä tänne", kuvasi eräs lyhytkestoisessa perhehoidossa oleva ikäihminen olojaan.

Arvoisa puhemies! Hiukan ihmettelen tätä vastalauseen peikkoo. Vastalauseen tekijöiden mielestä ei ole hyväksyttävää se, että perhehoitoon voidaan sijoittaa kuusi henkilöä, mikäli pariskunta toimii päätoimisina perhehoitajina ja vähintään toisella on säädetty kelpoisuus. Aiemminhan tämä määrä oli seitsemän eikä se aiheuttanut mitään erityisiä ongelmia. Joustavuus koettiin, päinvastoin, erittäin hyväksi. Lapsen etu on mielestäni nimenomaan se, että myös pariskunnat voivat toimia perhehoitajina ja huolehtia yhdessä esimerkiksi lasten terapiakäynneistä, biologisten vanhempien tapaamisista, harrastuksista ja niin edelleen ja niin edelleen. Aikaisemminkin oli niin, että kunnat päättivät joka tapauksessa siitä, kuinka monta lasta perheeseen voidaan sijoittaa, ja kunnat päättävät, ihan samalla tavalla, tämän uudenkin lain myötä tästä asiasta. Perhehoitajat eivät sitä itse tee.

Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus perheeseen. Tästä perusoikeudesta kannattaa pitää kiinni, ja tämän perusoikeuden toteutumisesta minä olen erityisesti huolissani. Me tarvitsemme siis lisää perhehoitajia ja sijaisvanhempia. Tämän pitäisi olla ykkösasia maassa, jossa lapsia, kuten tuossa aikaisemmin sanoin, sijoitetaan aivan liian paljon väärin paikkoihin eli lapsen edun kannalta paikkoihin, joita he eivät tarvitsisi. Tähän palettiin pitää saada nyt ratkaisu, ja näillä toimilla, uskon, perhehoitajien ja sijaisvanhempien määrä myös lisääntyy.

16.01 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva lakiesitys on todellakin tärkeä arvovalinta nykyiseltä hallitukselta. On tärkeää, että hallitus vahvasti vie eteenpäin hallitusohjelmassa yhdessä sovittua tavoitetta kehittää kaikenikäisten omaishoitoa ja vahvistaa perhehoitoa. On erittäin tärkeää, on lapsen etu, jos puhutaan lapsista — tai minkä ikäisistä tahansa suomalaisista ihmisistä — että meidän palvelurakenteessamme on mukana perhehoito, ja nyt perhehoitoa todellakin vahvasti tässä vahvistetaan ja viedään eteenpäin. Tämän lakiesityksen tavoitteena on erityisesti kehittää iäkkäiden perhehoitoa ja vakiinnuttaa perhehoito osaksi iäkkäiden hoidon palvelujärjestelmää. Tämä lakiesitys tukee vahvasti myöskin omaishoitoa ja sitä, että sijaishoitoa on mahdollista järjestää perheissä. Tämä on kyllä jokaisen suomalaisen etu, eli kokoomuksen eduskuntaryhmä erityisesti kiittää tästä lakikokonaisuudesta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

Tämä on osa sitä työtä, mitä nykyinen hallitus tekee, eli palvelurakenteesta tehdään enemmän ihmisille sopiva ja inhimillinen, mutta tässä on myöskin taloudellisia puolia, eli perhehoidon kehittämisellä on myöskin mahdollisuus saada aikaan säästöjä, ja tämä on tärkeä asia tässä valtion taloudellisessa tilanteessa. On arvioitu, että uudistuksen vaikutuksesta tulisi kunnille ensi vuonna noin 7 miljoonan euron säästö, ja sen arvioidaan kasvavan noin 30 miljoonaan euroon vuonna 2020, jolloin tavoitteena on, että perhehoidossa olisi ikäihmisiä noin 1 500 henkilöä. Nämä ovat tietenkin tavoitteita, ja tulevaisuudessa nähdään, kuinka tässä onnistumme. Mutta tavoite on selvä, ja sen eteen tekevät hallitus ja hallituspuolueet vahvasti työtä.

On ilahduttavaa, että perhehoitajan palkkiota korotetaan ja perhehoitajan oikeutta vapaapäiviin lisätään ja myöskin tuodaan nuo hyvinvointiterveystarkastukset ikään kuin perhehoitajan työterveyshuolloksi ja sillä huolehditaan hoitajien jaksamisesta ja vahvistetaan sitä ja sitä kautta parannetaan perhehoidon laatua.

Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä on myöskin kohta, jossa päätoimisten perhehoitajien toimintaedellytyksiä parannetaan. Tämä on perusteltu tässä lakiesityksessä siten, että hoidettavien enimmäismäärä nostetaan kuuteen, jotta nykytilannetta paremmin mahdollistettaisiin molempien vanhempien toimiminen päätoimisena perhehoitajana. Tämä kohta on herättänyt keskustelua ja pohdintaa, ja tähän oppositio on myöskin jättänyt vastalauseen. Siksi on todellakin tärkeää todeta, niin kuin myöskin mietinnössä toteamme, että perhehoitoon sijoittamisesta päätettäessä tulee aina niin perhehoitolain kuin muidenkin asiakkaan asemaan vaikuttavien säännösten perusteella ottaa aina ensisijaisesti huomioon sijoitettavan henkilön etu, ja kun lapsesta ja nuoresta puhutaan, niin lapsen ja nuoren etu. Kun lapsi sijoitetaan perhehoitoon, siinä tarvitaan lastensuojelun erityisosaamista, ja se on vaativa prosessi. Kunnan tehtävänä on varmistaa perhekodin kokonaistilanne ja valmiudet hoitaa kaikkia perhekodin lapsia heidän etunsa mukaisesti. Näin on, ja näin on mietintöön myöskin kirjattu.

Selvää on, että perhehoitajalla ei ole oikeutta tiettyyn määrään hoidettavia, vaan perhehoidon sijoituksista päättää jatkossakin kunta — eli kunta päättää. Sijoitusta tehtäessä on myös syytä ottaa huomioon, hyväksyvätkö muut perhekodin jäsenet perhehoitoon sijoitettavan ja voiko hän saada perhekodin muihin jäseniin nähden tasavertaisen aseman. Tämä on tärkeä asia, liittyy lapsen etuun, ja se on myöskin tähän mietintöön vahvasti laitettu. Myöskään hoidettavien enimmäismäärän nostamisen mahdollistava lainmuutos ei siis todellakaan automaattisesti tarkoita jokaisen perhekodin osalta sitä, että hoidettavia olisi enemmän kuin neljä.

Haluan nostaa tässä esille vielä sen, että lasten ja perheiden muutosohjelman yhteydessä osana lastensuojelun kehittämistyötä on tarkoitus luoda uudenlaiset palvelu- ja toimintamallit lapsi- ja perhekohtaiseen lastensuojelutyöhön sekä sijaishuollon ohjaukseen ja valvontaan. Tämä on myöskin tärkeä osa perhehoidon kehittämistä.

Lopuksi vielä alleviivaan tuon lausuman tärkeyttä, jonka valiokunnan puheenjohtajakin nosti esille, eli eduskunta on hyväksynyt lausuman, jossa todellakin edellytetään, että hallitus seuraa perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin ja myöskin sitä, miten perhehoito vaikuttaa kuntien kustannuskehitykseen. Tätä koko kokonaisuutta ja tätä lakiesitystä on tarkkaan seurattava.

Todellakin lopuksi totean lapsivaikutusten arvioinneista kuten lähetekeskustelussa, että erityisesti tämän viimeisen kokonaisuuden osalta olisi ollut tärkeää, että perusteluissa olisi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

arvioitu hoidettavien määrän lisäysmahdollisuutta myös lasten osalta, mutta kun sitä ei ollut, teimme sen valiokunnan mietinnössä. Kannatan lämpimästi tätä lakiesitystä.

16.07 Tuula Haatainen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tarkennuksena näihin aiempiin puheenvuoroihin, edustaja Paloniemen puheenvuoroon, että nythän perhekodeissa hoidettavien määrä nousee siis neljästä kuuteen, mutta tämä seitsemän on ollut ammatillisessa perhekodeissa ja on edelleenkin. Tästähän valiokunnassa käytiin nyt keskustelua, että tässä on vaarana, että hämärtyy käsitys siitä, mikä on ammatillinen perhehoito verrattuna sitten tähän muuhun perhekotiin, joka on tavallinen perhe, jonne otetaan sijoitettavia lapsia. Tästä syystä tätä eroa pitäisi pitää kyllä selkeänä, koska ammatillinen perhehoito on sitä, että siellä pitää olla ammatti-ihmiset, se on valvonnassa, sitä valvotaan valvontaviranomaisten toimesta ja se on huomattavasti järjestäytyneempää. Tämä herätti huolta myös näissä eri lausunnoissa, ja se liittyi myös tähän määrän nostamiseen. Tästä sosialidemokraattinen valiokuntaryhmä (Puhemies koputtaa) oli huolissaan, nimenomaan tämän hämärtyksen osalta.

16.08 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän erittäin tärkeänä tätä perhehoidon kehittämistä, yhtenä hyvänä tapana järjestää hoitoa lapsille ja nuorille, vammaisille henkilöille sekä jatkossa myöskin ikäihmisille, mikä on erittäin hyvä asia.

Mutta samaan asiaan kiinnitän huomiota, mitä tässä edustaja Haatainen edellä mainitsi tästä lasten lukumäärän kasvattamisesta, erityisesti nyt neljästä kuuteen, ja tämän perhehoidon rajan hämärtymisestä sen suhteen, onko kyseessä sitten tämmöinen perhehoito vai ammatillinen perhehoito. Haluan kiittää edustaja Sarkomaata hyvästä puheenvuorosta, siitä, että nostitte esiin nimenomaan sen asian, että jatkossakin tästä lasten lukumäärästä perhehoidossa päättää nimenomaan kuntien sosiaalitoimi.

16.09 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En pyytänyt vastauspuheenvuoroa, mutta toki voin pitää vastauspuheenvuoron tässä nyt, puheenvuoro on kuitenkin tuossa seuraavana.

Pidän hyvänä täällä käytyä keskustelua, ja erityisesti edustaja Sarkomaa todellakin tuossa tähdensi vielä sitä, että kunta päättää lasten lukumäärästä perhehoidossa. On hyvä myös, että meillä on täällä lausuma, jossa perhehoitolain vaikutuksia eri väestöryhmiin ja perhehoidon eri muotoihin seurataan ja katsotaan, miten se vaikuttaa myös kuntien kustannuskehitykseen.

Tämä perhehoitolaki on nostanut perhehoitajat päivänvaloon. Emme varmasti ole ymmärtäneet ajatellakaan, miten hienolla tavalla koti voi olla paras paikka asua sille vanhukseksi siellä perhehoidossa mutta se voi olla myös paras paikka tehdä niin sanotusti sitä työtä ikäihmisten tai sitten nuorten ja lasten parissa, eli se ammattitaito ja osaaminen otetaan käyttöön myös siellä kotiympäristössä. Tämä on hieno asia, että ikäihmiset voivat viettää kotona, kotioiloissa, elämänsä (Puhemies koputtaa) ehtoaikaa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Olin näkevinäni, että edustaja Juvonen olisi noussut ylös vastauspuheenvuoron vuoksi, mutta näköjään erehdyin.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

16.11 **Aila Paloniemi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan muistuttaa edustaja Haataiselle, että silloin kun tämä lukumäärä oli seitsemän, niin se oli nimenomaan toimeksiantosuhteista perhehoitoa eikä suinkaan ammatillista perhehoitoa. Minä en ymmärrä, mikä hämäryys tässä nyt sitten yhtäkkiä tulee, koska ammatillinen perhehoitaja toimii usein laitosluvilla ja sitä toimintaa valvoo Valvira muun muassa ja kunnat valvovat ihan samalla tavalla toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Nämä ovat ihan selkeitä asioita.

Ja jos puhutaan sitten perhehoidon laadusta, niin minä sanon, että se laatu ei kyllä synny siitä, onko yksi hoidettava vai vaikkapa neljä tai viisi. Kyllä se syntyy siitä, että oikeat ihmiset hakeutuvat perhehoitoon, soveltuvuudesta, siis valmennuksesta, ja erityisesti siitä, että kunnat tarjoavat perhehoitajien, sijaisvanhempien tarvitsemat tukipalvelut. Kun on tutkittu näitä katkeamisia hoidossa, niin se on ollut juuri sitä, että kunnat eivät ole tarjonneet näitä laissakin sanottavia tukipalveluita. Se on aivan olennainen kuntien tehtävä tässä.

16.12 **Tuula Haatainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puhun nyt perhekodissa yhtä aikaa hoidettavien lasten määrästä. Se nousee nyt: nyt voimassa olevassa laissa se on neljä, ja se nousee nyt kuuteen. (Aila Paloniemi: Mutta se oli seitsemän aikaisemmin!) Ammatillisessa perhekodissa hoidettavien määrä voi olla seitsemän. Ammatillisen perhekodin hoidon erona on se, että siellä on ammatti-ihmiset, sitä valvotaan ja se on ihan eri tavalla seurannassa ja kontrollissa. Nämä ovat eri hoitotyyppisiä, hoitomuotoja. Eli perhekodissa oli aiemman lain mukaan neljä, nyt se nousee kuuteen. Se on täällä mietinnössä: "Voimassa olevan perhehoitolain 7 §:n mukaan perhekodissa saadaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää henkilöä hoitajan kanssa samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa ja huolenpitoa vaativat henkilöt mukaan luettuna." Eli se on neljä, ja nyt se nousee kuuteen.

16.13 **Aila Paloniemi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mutta yritinkin tuossa nyt juuri sanoa, että ennen kuin se laskettiin neljään, se oli seitsemän — olen itse ollut tekemässä näitä lakiesityksiä myös tässä talossa — ja se oli nimenomaan toimeksiantosuhteista perhehoitoa. Minä yritän nyt vain sanoa, että mitä ihmettä nyt tapahtuu sellaista, että tulee hirveästi ongelmia ja rajat hämärtyvät. Ammatillinen perhehoito on edelleenkin ammatillista. Sitä valvoo Valvira, valtaosa toimii varmasti laitosluvilla, se on oma kokonaisuutensa. Mutta ei tässä mitään taivasta ole tipahtanut niskaan. Silloin kun toimeksiantosuhteinen perhehoito sai ottaa seitsemän, varmaankin silloinkin hyvin harvoissa paikoissa oli se seitsemän, mutta se oli mahdollista, ja se oli joustava. Nyt on kuusi, ja se on hyvä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja puhujalistaan.

16.13 **Arja Juvonen ps:** Arvoisa puhemies! Kiitän vielä tuosta vastauspuheenvuorosta. Äsken näitte tarkkasilmäisenä ihan oikein: nousin seisomaan, kun olin liian nopea, pitääkseni tämän puheenvuoron. Mutta tämän vuoro on nyt. Elikkä se oli hyvä, että sain myös sen vastauspuheenvuoron pitää.

Elikkä hallituksen esitys on äärettömän hyvä. Tässä korotetaan vähimmäispalkkiota perhehoitajille, oikeutta vapaaseen lisätään, ja todellakin hoidettavien määrä voi tietyin edellytyksin olla kuusi. Päätoimisille perhehoitajille tulee myös mahdollisuus hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi. Pitää korostaa, mitä tuossa vastauspuheenvuorossakin jo sanoin, että osaaminen otetaan käyttöön. Kun siellä on sitten kuusi

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

henkilöä perhekodissa hoidettavana, niin 6 §:n mukaan siellä pitää olla säädetty kelpoisuus myös niillä, jotka sitä työtä tekevät, tai ainakin toisella heistä.

Koti on paras paikka asua, elää ja olla, ja se on sitä myös ikäihmiselle. On hienoa, että tällä eduskuntakaudella olemme saaneet vietyä omaishoitoon liittyvän lakiesityksen ja nyt tämän perhehoitolakiin liittyvän esityksen eteenpäin ja mahdollistamme sen, että myös tämä toimintamuoto on tulevaisuudessa mahdollista. En sano, että välttämättä perhehoito on aina helppoa sekään, sillä kyllähän siellä haasteita on ja siihen jaksamiseen ja tukemiseen on sitten kohdistettava katsetta ja resursseja. Tuolla valiokuntakeskustelussa nousivat esiin muun muassa tilanteet yöaikaan. Vanhana yöhoitajana — olen tehnyt 13 vuotta yötyötä — tunnen ne tilanteet, ja kun tilanne on päällä, niin se voi olla myös yöaika ja silloin siellä tarvitaan apua ja resurssia ja silloin monesti se oma jaksaminen voi olla kovilla. Mutta tarkoitus on kuitenkin, että asiat hoidetaan ja asioihin saa neuvontaa ja ohjausta.

16.16 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Perhehoito on yksi yhteisökotiasumisen muoto. Muita yhteisökoteja ovat esimerkiksi ryhmäkodit ja tuettu palveluasuminen — jos se on siis rakennettu kodiksi. Kaikki palvelutaloasuminen ei valitettavasti tällä hetkellä täytä yhteisökotiasumisen kriteereitä. Kotihan on muutakin kuin seinät: se on oikeaa asennetta, kodikasta ilmapiiriä ja mielekästä tekemistä.

Perhehoitolaki saatiin aikaan viime kaudella, ja nyt lakiin tehdään joitakin muutoksia. Nyt tehdään hyviä muutoksia mutta myöskin vähemmän hyviä. Hyvä muutos on esimerkiksi perhehoitajien terveys- ja hyvinvointitarkastusten lisääminen ja hyvinvointiin muutenkin panostaminen. Olen kuitenkin samaa mieltä vastalauseen kanssa siitä, että lasten perhehoidossa hoidettavien lasten määrän lisääminen ei ole hyvä muutos eikä tässä ajatella ensisijaisesti lasten etua. Tässä kohdassa lapsivaikutusten arvioinnin tekeminen olisi ollut todella tärkeää, ennen kuin tällaisista muutosta tehdään.

Itse seuraan perhehoitoa lähinnä ikääntyvien ja erityisesti muistisairautta sairastavien hoidon näkökulmasta. Monelle muistisairaalle perhehoito sopii erinomaisesti, ja tiedän useitakin sellaisia henkilöitä, joiden laadukas hoito ei ole onnistunut missään muualla: perhehoitoon päästyään hyvinkin haasteellisesti käyttäytyvä muistisairas on löytänyt itselleen juuri oikean paikan, siis kodin. Toisaalta perhehoito sopii erinomaisesti myös vuorohoidon toteuttamiseen, ja tämäkin on todettu erityisesti muistisairautta sairastavien kohdalla.

Kuten alussa sanoin, koti on muutakin kuin seinät ja kodissa erityisen tärkeitä asioita ovat ilmapiiri ja ihmissuhteet. Muistisairautta sairastavien kohdalla tämä tarkoittaa, että perhehoidossa hoitajalla on oltava riittävä koulutus ja valmiudet kohdata muistisairautta sairastavan erityistarpeet. Pelkkä hyvä tahto tai motivaatio ei riitä, sillä muistisairautta sairastavan kohtaaminen ja auttaminen vaativat erityisosaamista. Siksi kouluttautuminen perhehoitajan tehtävään on välttämätöntä. Myös työnohjaus, vertaistuki ja jatkuva täydennyskoulutus ovat tärkeitä asioita työssäjaksamisessa ja ammatissa kehittämisessä.

Arvoisa puhemies! Perhehoito ei sovi kaikille, ja siksi on tärkeää, että jokaisen hoitoa tarvitsevan kohdalla voidaan yksilöllisesti päättää, mikä on juuri tälle ihmiselle paras vaihtoehto. Perhehoidon lisääminen on järkevää, mutta samalla meillä on pulaa myös muista yhteisökodeista, erityisesti sellaisista, joissa on muistisairautta sairastavien hoidon erityisosaajia.

Arvoisa puhemies! Perhehoito on suhteellisen uusi asia, ja siksi tutkittua tietoa asiasta — siis sekä mahdollisuuksista että sen kriittisistä kohdista — on ihan liian vähän. Toivonkin, että saadaan tutkimusta tästä tärkeästä aiheesta ihan lähiaikoina. — Kiitos.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

16.19 Aino-Kaisa Pekonen vas: Arvoisa puhemies! Hallitus esittää perhehoitolain muuttamista siten, että toimeksiantosuhteisten perhehoitajien vähimmäispalkkiota nostetaan ja perhehoitajien oikeutta vapaaseen lisätään. Päätoimisille perhehoitajille tulee tarjota mahdollisuutta hyvinvointi- ja terveystarkastukseen vähintään joka toinen vuosi ja muille perhehoitajille tarvittaessa. Nämä ovat hyviä parannuksia nykytilaan.

Pidän perhehoidon kehittämistä myös yhtenä hyvänä tapana järjestää hoitoa lapsille ja nuorille, vammaisille henkilöille sekä jatkossa yhä useammin myös ikäihmisille. Muutosehdotukset parantavat perhehoitajan jaksamista ja edellytyksiä huolehtia entistä paremmin hoidettavastaan.

Arvoisa puhemies! Kaikilta osin en voi kuitenkaan olla samaa mieltä hallituksen esityksen kanssa. Sosialidemokraatit, vihreät ja vasemmistoliitto ovat tehneet vastalauseen valiokunnan mietintöön. Hallitus esittää, että perhekodissa hoidettavien enimmäismäärä nostettaisiin laissa säädellyin edellytyksin enintään kuuteen henkilöön, jos hoidosta vastaisi vähintään kaksi perhekodissa asuvaa, laissa säädetyt kelpoisuusehdot täyttävää henkilöä. Hoidettavien enimmäismäärä säilyisi muussa tapauksessa neljänä, ja tähän enimmäismäärään lasketaan mukaan samassa taloudessa asuvat alle kouluikäiset lapset ja muut erityistä hoitoa tai huolenpitoa vaativat henkilöt. Hallituksen esityksessä ehdotettua muutosta perustellaan ainoastaan yhteiskunnallisia vaikutuksia kuvaavassa kohdassa, jossa todetaan, että muutos parantaisi päätoimisten perhehoitajien toimintaedellytyksiä. Vaikutusten arviointi on ollut puutteellista, sillä esimerkiksi se, kuinka muutokset vaikuttavat hoidettavien arkeen ja asemaan, on jätetty kokonaan käsittelemättä. Pelkästään taloudelliset syyt ja perhehoitajien toimintaedellytysten parantaminen eivät ole riittäviä perusteita määrän kasvatamiseen. Perhehoidon kehittäminen tulee aina tehdä ensisijaisesti hoidettavien tarpeet huomioiden. Perhehoitolain säätämisen yhteydessä valiokunta totesi mietinnössään, että perheessä hoidettavien lasten enimmäismäärän rajausta on tehty lasten edun näkökulmasta. Sijoitettavat lapset tulevat hyvin erilaisista taustoista, ja heillä on usein takanaan traumaattisia kokemuksia, jotka lisäävät hoidon vaativuutta. Nämä jo usein kovia kokeneet lapset tarvitsevat turvallisen aikuisen läsnäoloa, huolenpitoa ja rauhaa, ja sitä on vaikea tarjota, jos hoidettavien määrää kasvatetaan.

Arvoisa puhemies! Jo tällä hetkellä perhehoitolaki mahdollistaa poikkeamisen säädetyistä enimmäismäärästä, kun kyse on täysi-ikäisistä hoidettavista, ja sitä voitaisiin soveltaa ikäihmisten perhehoidon yhteydessä. Näin voidaan edelleen turvata perhehoidossa olevien lasten ja nuorten asema. Lisäksi huomioitavaa on, että voimassa oleva perhehoitolaki mahdollistaa poikkeuksen myös ala-ikäisten kohdalla, kun kyse on hoidon antamisesta sisaruksille tai saman perheen jäsenille. Olennaista on mielestämme se, että hoidettavien määrä on aina suhteutettu niin perhehoitajien lukumäärään kuin hoidettavien tarvitsemaan hoitoon ja kasvatukseen sekä toiminnan luonteeseen.

Arvoisa puhemies! Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitämme muutosta 7 §:ään.

16.23 Hannakaisa Heikkinen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä perhehoitolain muutosesitys, hallituksen esitys, ja tuossa äsken käsitelty omaishoitolain muutosesitys ovat kulkeneet käsi kädessä valiokuntakäsittelyssä. Molempien lakien tarkoituksena on erityisesti löytää vaihtoehtoja sille, että me pystymme ikäihmisiä hoitamaan yhä enemmän kodeissa. Tämän perhehoitolakiesityksen tavoitteena on erityisesti kehittää iäkkäitten perhehoitoa, ja se osaltaan siis tukee tuossa äsken käsiteltyjä omaishoitolain muutoksia. Siinä

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

erityisesti lyhytaikaisen perhehoidon nähdään antavan mahdollisuuksia hyvälle omaishoitettavan hoidolle omaishoitajan vapaan aikana.

Toissa kaudella sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta vieraili Juankosken Muuruvedellä perhehoidossa, ja viime elokuussa tämä nykyinen sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunta vieraili perhehoidossa Kuopiossa. Se, minkä näimme siellä, varmasti elähdytti meitä, ja varmistuimme kaikki siitä, että tämä lakiesitys on nyt täällä. Tällä hetkellä näitä ikäihmisiä on hoidettavana perhehoidossa vain noin 400, ja tämän hallituksen kärkihankkeen tavoitteena on lisätä ikäihmisten perhehoitoa noin 1 500 henkilöön vuoteen 2020 mennessä. Tuon tavoitteen saavuttamiseksi hallituksen esitys perhehoitolain muuttamiseksi on aivan välttämätön. Ikäihmisten perhehoito on sitova tehtävä, minkä vuoksi erityisesti hyvinvointi- ja terveystieteiden tarkastukset ja riittävä vapaa on turvattava lainsäädännöllä.

Arvoisa puhemies! Nyt tähän perhehoitolakiin tehdyt muutokset ovat ratkaisevan tärkeitä ikäihmisten perhehoitajien rekrytoinnin kannalta. Sitova tehtävä toimeksiantosuhteeseen perustuen tarvitsee perhehoidon lainsäädännöltä signaalin nimenomaan yhteiskunnan tuesta. Tuen myötä turvataan perhehoidon laatua ja voidaan varmistua siitä, että perhehoito vastaa ikäihmisen tarpeisiin. Inhimillinen, perhe-elämänä toteutuva hoitomuoto tuo yhteiskunnallemme huomattavia kustannussäästöjä, joita tulee suunnata ja ohjata myös perhehoitajien tuen kehittämiseen.

Arvoisa puhemies! Vielä tässä oikeastaan ainoana asiana, joka ehkä tässä valiokuntakäsittelyssä nostattaa oppositiosta halua eriävään mielipiteeseen, on tämä lasten ja nuorten sijoitusmäärän nostaminen, sen mahdollistaminen, että se määrä on enemmän kuin tällä hetkellä laissa oleva neljä. Haluan muistuttaa siitä asiasta, että lapsen ja nuoren sijoittaminen perhehoitoon on lastensuojelun erityisosaamista vaativa prosessi jo tällä hetkellä ja se tulee olemaan sitä myös jatkossa. Sijaisperheen valinta lapselle ja nuorelle on kunnan tehtävä ja päätettävissä jo tällä hetkellä ja myös jatkossa. Perhehoitaja ei voi koskaan päättää, montako sijoitettua lasta ja nuorta hänen perheeseensä sijoitetaan, niin on jo tällä hetkellä ja myös tulevaisuudessa. Kunnan tehtävänä on varmistaa yhteistyössä perhehoitajan kanssa se, monenko lapsen ja nuoren sijaisperheeksi perheen valmiudet ja kokonaistilanne riittävät, sekä varmistaa, että sijoitus on perheen jokaisen lapsen edun mukainen, jo tällä hetkellä ja myös tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Haluan myös korostaa, että Perhehoitoliitto tämän asian erityisenä asiantuntijana pitää välttämättömänä perhehoitolain 7 §:n muutosta. Perhehoidon lainsäädännön tulee mahdollistaa perhehoidon joustava käyttö liian tiukan rajaamisen sijaan. Perhehoidossa olevien henkilöiden maksimimäärän nostaminen kuuteen edistää myös uusien sijaisperheiden rekrytointia. Me haluamme, että yhä useammat lapset, nuoret, vammaiset ja ikäihmiset, silloin kun he eivät voi asua omin turvin omissa kodeissaan, saavat mahdollisimman perheenmukaista hoitoa, ja sen takia nämä uudistukset perhehoitolaissa ovat välttämättömiä.

16.29 **Aila Paloniemi kesk:** Arvoisa puhemies! Kyllä lapsen etu on ilman muuta se, että myös pariskunta voi olla kotona päätoimisina perhehoitajina, sijaisvanhempina, se on aivan selvä asia. Kunta päättää aina — edelleenkin siis aina — onko perheellä valmiuksia siihen, että voitaisiin sijoittaa jopa kuusi, mutta ilman muuta kunta voi sijoittaa neljä tai vähemmän kuten tähänkin saakka. Kysymyksenä on silloin siitä, että kunta voi sijoittaa vähemmän ja maksaa korkeampaa palkkiota. Mutta en minä ymmärrä, mitä pahaa on siinä,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 69/2016 vp

että päätoimiset kaksi perhehoitajaa saisivat siitä työstä elannon. Kyllä kai me olemme vaatimassa elantoa muillekin ryhmille, jotka hoitavat arvokasta tehtävää 24/7. Erittäin paljon on lapsilla terapiakäyntejä ja muuta, kuten tuossa puheenvuorossani mainitsin. Silloin se kahden, myös pariskunnan, mahdollistaminen olla kokopäiväisinä perhehoitajina lasten kanssa on ilman muuta tärkeätä, ilman muuta hyvä asia, mutta se ei ole välttämätöntä: kunnat päättävät, miten sijoitetaan.

16.30 Antti Kurvinen kesk: Arvoisa herra puhemies! Omais- ja perhehoitolainsäädäntöä on tänään täällä eduskunnassa käsitelty yhtenä pakettina, eri kohtina, mutta nämä ovat samaa kokonaisuutta. Omais- ja perhehoidon kehittäminen on yksi Juha Sipilän hallituksen kärkitavoitteista sosiaali- ja terveystieteissä. Perhehoito on taloudellisesti edullisempi vaihtoehto laitoshoidolle, on kysymys sitten lapsista, nuorista tai ikäihmisistä, ja se on myös inhimillisesti monta kertaa paljon parempi vaihtoehto kuin se, että ihminen elää ja asuu laitoksessa.

Pidän erittäin positiivisena asiana ja hienona juttuna, että tämä kärkihanke on nyt tällä tavalla menossa eteenpäin, ja tälle tulee antaa voimakas tuki meiltä edustajilta. On tärkeää, että jatkossa entistä useampi apua tarvitseva pääsee perhehoidon piiriin, ja sitten kun tätä kokonaisuutta katsotaan, tätä ikään kuin laitosten ulkopuolella tapahtuvaa sosiaalipuolen toimintaa, olisi tärkeää, että me löytäisimme ne henkilöt, jotka tekevät sitä omaishoitotyötäkin ilman, että he tällä hetkellä saavat mitään yhteiskunnan tukea. Meidän pitää pitää yli puoluerajojen omais- ja perhehoito korkealla ja auttaa tätä erittäin arvokasta työtä.

16.31 Sari Tanus kd: Arvoisa herra puhemies! Tämä perhehoitolaki on erittäin tärkeä, ja kaiken kaikkiaan on hyvä, että perhehoito nousee ja se saa ne mahdollisuudet, mitkä se voi tarjota kodinomaisissa olosuhteissa sekä ikäihmisiä että lapsia hoidettaessa. Tässä edelliset puheenvuorot ovat olleet erittäin hyviä, samoin kuin valiokunnassa käyty keskustelu. Olen nostanut itse monta kertaa esiin sen, että tärkeintä on huomioida se kokonaistilanne, perhehoidossa olevien hoitoisuus, hoidon vaatavuus, samoin kuin perhehoitopaikan olosuhteet, eli huomioida nimenomaan kokonaistilanne. Näen, että on erittäin hyvä tämä mahdollisuus nostaa hoidettavien määrä kuuteen silloin, kun kaksi on hoitamassa perheessä.

Kaiken kaikkiaan tämä on hoitomuoto, mikä toivon mukaan tulee lisääntymään, ja toivon mukaan myös perhehoitajien hyvinvointiin kiinnitetään riittävästi huomiota. Tervehdin tätä muutosta ilolla.

Yleiskeskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.